

EGO EN MAYA

EGO - IK.

Het "ik" is een samengesteld geheel dat wij onderscheiden in drie grondwaarden zodra we in de stof zijn.

In de eerste plaats: de bezielende kracht. Dat is een energie die wij niet kunnen definiëren. Die kracht maakt ons bestaan mogelijk en zij bepaalt de samenhangen van het geheel dat wij vormen.

In de tweede plaats: hebben we te maken met de geest, door sommigen ook wel ziel genoemd. Dit is ons besef. Dit besef is opgebouwd uit het totaal van alle ervaringen, die wij ooit hebben gehad en wel in dier voege dat niet het geheel van die ervaringen in ons wezen is vastgelegd, maar dat door elke ervaring ons wezen een verandering ondergaat waardoor het anders reageert op de wereld die buiten het "ik" bestaat.

In de derde plaats: het lichaam. Dit lichaam is een voertuig, dat als een zelfstandig organisme zou kunnen werken. Het bezit een aantal grondeigenschappen die zuiver stoffelijk zijn bepaald. Het kent een aantal drijfveren en remmingen die eveneens stoffelijk zijn bepaald. In het lichaam speelt het denken de belangrijkste rol voor het bewustzijn. Dit denken is gebaseerd op de hersenen. Deze manifesteren zich in de zogenaamde automatische en in de bewuste functies. In de bewuste functies echter zien wij een deel onderbewustzijn, daarnaast voor een deel begaafdheid, die zelden volledig ontwikkeld is en ook wel paranormaal wordt genoemd, de herinneringscentra en alle centra waardoor een bewuste waarneming en communicatie mogelijk is.

MAYA - BEGOOCHELING.

Over het algemeen gezien als: alles is waan. Deze voorstelling is onjuist. In het kader van ons onderwerp zouden we maya misschien nog het best kunnen omschrijven met: de subjectiviteit der beleving. Wij beleven, maar wij doen dat op grond van hetgeen wij zelf zijn. Dit impliceert dat wij niet de concrete waarde buiten ons waarnemen, maar eigenlijk alleen de reactie die de waarneming in ons wekt. Hierdoor ontstaat er in ons een beeld van onszelf zowel als van onze wereld dat niet op feiten, maar op reacties is gebaseerd. Zolang wij op deze wijze reageren, zullen wij niet in staat zijn de werkelijkheid te benaderen. Eerst op het ogenblik, dat het "ik" zijn eigen reacties zover kan beheersen dat het doelbewust alleen zichzelf is, reagerend op de kernkracht in het ego (het Goddelijke), zal het het geheel van het omliggende (het niet -"ik" zijnde) ervaren in de werkelijkheid waarin het bestaat.

Met deze korte omschrijvingen hoop ik u te hebben voorgelegd wat in feite ons onderwerp is. Door het omschrijven van deze beide waarden wordt het ook gemakkelijker de relatie tussen beide te bepalen. Het "ik" is, zoals dat heet, geconditioneerd. Een mooi woord dat niets anders wil zeggen dan dat het "ik" de neiging heeft om het aanvaardbare of aangename zoveel mogelijk naar zich toe te halen en het onaanvaardbare zover mogelijk van zich af te schuiven. Dit geldt ook t.a.v. de bewustzijnsfuncties. Er zijn bepaalde dingen die u wel weet, maar die u niet wilt weten en daarom reageert u, alsof ze er niet zijn. Er zijn andere dingen die niet feitelijk bestaan, maar die u ten eerste begeert. U reageert dan in de wereld, alsof deze dingen feiten zouden zijn. Het is duidelijk dat dit niet alleen stoffelijk geldt, maar even goed t.a.v. het ideële denken.

Als iemand zegt dat alle mensen gelijk zijn, dan spreekt hij iets uit wat in essentie waar is, maar in verschijning absoluut onjuist. Hij zou moeten formuleren. De grondwaarde van alle mensen is gelijk: hun uiting is zeer persoonlijk. Anders gezegd: ik kan niet de grondwaarde beoordelen. Ik moet reageren op persoonlijke en dus beperkte uitingen van deze algemene grondwaarde. Maar indien dit het geval is, kan ik geen enkele algemene regel stellen die voor alle mensen even aanvaardbaar en even goed zou zijn. Men gaat meestal daaraan voorbij. Het is eigenlijk heel eenvoudig. Het "ik" oriënteert zich in de wereld. Als het "ik" eenmaal bepaalde stellingen heeft aanvaard - of deze op waarheid berusten of niet - dan zal het geneigd zijn

alles wat er niet bij past af te wijzen. Daarvoor zijn er voldoende voorbeelden te vinden. Iemand heeft eens gezegd: de aarde heeft een aantal rampen doorgemaakt. Zo en zo zijn die ontstaan. (U kent het waarschijnlijk wel: werelden in botsing, een boek van Velikovsky.) Als gevolg daarvan kunnen wij stellen dat o.a. de maan bepaalde werkingen van stralingen en radioactiviteit zal vertonen: dat Venus een planeet is met een bepaalde vorm en een temperatuur heeft waar een atmosferische druk van een zekere hoogte bestaat. Iedereen heeft toen de auteur uitgelachen. Maar nu het wonderlijke: sindsdien zijn door middel van ruimtesondes waarnemingen gedaan, die bewijzen dat die man met zijn veronderstellingen gelijk had. Maar de mensen willen niet zeggen: "dit is mogelijk", want dan moeten zij terugkeren uit hun illusie van weten. Dientengevolge zeggen ze: "nu ja, die man heeft per ongeluk een paar dingen goed geraden. Maar wat hij zegt is onzin." Dit maakt toch heel duidelijk waar de waan begint. De waan begint namelijk op het ogenblik, dat ik zeg b.v.: ik weet de waarheid. Of: mijn wijze van denken is juist. Of: mijn manier van ageren en reageren is de enig verantwoorde. Op het ogenblik, dat ik dit zeg, begint maya, de begoocheling. Maar het ego kan niet leven zonder die persoonlijke conditionering. Ook dat is weer begrijpelijk, als wij de ontstaanshistorie van het "ik" nagaan.

Het "ik" ontwikkelt zich te midden van een praktisch ontelbaar aantal mogelijkheden in een voortdurend keuzepatroon. Wanneer wij dus een bepaalde situatie bereiken, dan kunnen wij niet alle mogelijkheden waarmaken, maar slechts een enkele. Het niet waarmaken van de andere mogelijkheden betekent echter niet alleen een keuze, maar het betekent ook dat wij onszelf moeten rechtvaardigen. Dientengevolge stellen wij steeds weer: mijn keuze is de meest juiste of bijna de meest juiste geweest. Hierdoor wordt het gehele patroon, dat wij van ons bestaan maken van het begin af aan steeds gevolgd door de "ik"-bevestiging. Die hebben wij nodig, omdat wij zonder dat ons niet zouden durven en kunnen handhaven. Leven zou voor ons een ondergaan worden en dat is iets wat niet in onze aard ligt. Dat hoort niet bij dit deel van de schepping waarin de mensheid nu eenmaal functioneert. Je leeft op aarde - verschillende malen vaak -. Elke keer beleef je daar dingen. Maar je kunt niet zeggen: ik ben fout geweest. Je kunt het wel zeggen, maar je gelooft het niet helemaal. En als je zegt: ik ben fout geweest, dan denk je zeer waarschijnlijk dat je daarmee zo goed hebt gehandeld, dat al het voorgaande daardoor wordt uitgewist. Men ziet dus eenvoudig af van het keuzepatroon en men houdt zich aan: door mijn instelling tegenover de wereld is mijn wezen en ook mijn bestaan bepaald.

Dit is alweer voor het leven belangrijk, want op deze manier zijn controversen mogelijk. Op deze manier is strijd mogelijk. Juist uit die strijd en uit de tegenstellingen vormen wij ons verder. Indien alles namelijk gelijk was, zouden we niet meer weten hoe wij moesten kiezen. Stel nu, dat die gelijkheid bestaat, maar dat wij haar niet beseffen, dan zouden wij alleen door de fouten in ons besef voortdurend tot een keuze kunnen komen. Het is deze keuze die belangrijk is. Daardoor vormen wij ons, maar leven wij ook. Als u de doorsnee-mens beschouwt, dan zult u ontdekken dat hij bepaalde stellingen als waarheid aanvaardt. Hij weet zelf niet waarom. Er zijn mensen - b.v. in Rusland - die zeggen: "het communistische systeem dat bij ons bestaat is onaanvaardbaar", (daarom heten zij ook dissidenten.) Maar diezelfde mensen zeggen: "maar het communistisch-marxistische systeem is goed." Zij vergeten dat er een onverbreekelijke relatie bestaat tussen wat zij onaanvaardbaar noemen en wat zij a.h.w. axiomatisch als juist stellen. Dat is hun manier van denken. Het is een gerichtheid van de persoonlijkheid.

Wij zien ook mensen die zeggen: "ik geloof niet in de kerk, maar ik geloof wel in God." Dat is heel aanvaardbaar. Maar als deze mensen nu zeggen: ik behoef niet te geloven in wat de kerk mij voorhoudt, maar ik moet wel ter kerke gaan omdat God het wil"(er zijn er heel wat die zo redeneren), dan komen wij voor de vraag te staan: hoe is dat te verenigen? Nu blijkt, dat deze mensen enerzijds een besef hebben waardoor zij verder gaan dan hetgeen het leergezag hun toestaat, terwijl zij aan de andere kant de gebondenheid aan de kerk verlangen. De manier waarop zij zich uitdrukken is dan een rationalisatie en heeft niets te maken met de feiten. Het "ik" rationaliseert, omdat het alleen op die manier het leven voor zich draaglijk schijnt te kunnen maken. Eerst als je alle z.g. menselijke zaken gaat ontkennen, als je b.v. zegt: "bezit is niets meer waard, menselijke relaties zijn eigenlijk niet van belang, het enige dat van belang is, is mijn relatie met de kosmos", dan kom je op een punt dat je de werkelijkheid kunt aanvaarden. En pas als je op dat punt bent, voel je je niet meer zo zeer erbij betrokken dat je een keuze maakt uit de mogelijkheden in de werkelijkheid, je ervaart hun bestaan. Als je dan

tot een persoonlijk leven komt wordt dit leven en de keuze ervan niet meer bepaald door jezelf, door je behoeften en voorkeuren, maar in feite door de behoeften van anderen. Dat is misschien de perfecte naastenliefde. Het is de Boeddha, die zijn verlossing bereikt en toch blijft rondtrekken en prediken. Hij doet dit niet, omdat het voor hem noodzakelijk is, maar omdat het voor anderen noodzakelijk is, omdat hij op die manier de tegenstelling vermindert tussen de illusie en de werkelijkheid.

Zo bezien is het geconditioneerde "ik" met zijn sterke neiging tot stelling name zelf de veroorzaker van wat wij maya plegen te noemen. En ofschoon het hier ook vaker is gezegd, zou ik u eraan willen herinneren dat Maya de moeder van de prins Siddhartha is, de latere Gautama. Als deze prins boeddha wordt, is hij voortgekomen uit Maya. Misschien geldt dit voor ons allen evenzeer. Het proces van de bewustwording is gebonden aan twee factoren: het "ik", de tegenstellingen die dit "ik" ervaart.

Daarbij is het niet belangrijk of deze tegenstelling kunstmatig of zelfs illusoir zijn, dan wel realiteit. Belangrijk is, dat wij ze ervaren en daardoor komen tot een beleving. Een beleving, die ons confronteert niet alleen met de wereld, maar ook met onszelf. Het "ik" is dus in feite gedwongen de waan zelf op te bouwen en in stand te houden tot het ogenblik dat het in staat is om zichzelf te aanvaarden zoals het is. Hier heeft u de hele relatie tussen "ik" en maya in een paar woorden uiteengezet. Er zijn enkele verschijnselen, die ik nog even onder uw aandacht wil brengen. 'Gelijk hebben' bestaat niet, evenmin als 'gelijk zijn'. Om te komen tot een besef van de werkelijkheid moet je zowel de verschillen erkennen als ook de eenmaligheid van je reactie en denkpatroon.

Je denkt, je leeft, je reageert. Dat is een combinatie van zaken, die overal elders in de wereld van de mensen en in de wereld van de geest zullen voorkomen. Maar de combinatie waarin zij optreden is even uniek als een vingerafdruk: kleine verschillen, een enkel lijntje misschien, maar toch een eigen, onaantastbaar "ik", niet vergelijkbaar of eender of zelfs identiek met andere. Het is belangrijk dat u dit begrijpt. Een ego, dat tot de totaliteit komt, neemt weliswaar het begrip van de totaliteit in zich op, maar het is daardoor niet minder zichzelf.

Wij zijn geneigd te zeggen: als de waan is opgeheven, dan is alle bestaan ten einde. Neen. Dan begint het werkelijke bestaan pas. Want juist datgene waarin wij wezenlijk verschillen van al het andere geeft ons in het andere betekenis. Zolang wij de waan hebben, zullen wij onze betekenis overschatten, omdat wij in al wat wij zijn een gelijke duiding zoeken. Maar zodra wij bewust worden en de begoocheling verdwijnt voor het ware kennen en beseffen, dan weten wij dat het geheel van ons wezen eigenlijk onbelangrijk is, behalve op dat ene punt waardoor het aanvullend werkt in de totaliteit, die reeks van oorzaak en gevolg, die waarden van evenwichtigheden welke elders op deze wijze niet voorkomen, maar die toch noodzakelijk zijn om de uiting van het geheel mogelijk te maken.

Dan moeten wij ook beseffen dat de mens die op aarde leeft, zijn persoonlijkheid maar voor een klein gedeelte tot uiting kan brengen. Ik wil niet te ver ingaan op de conditionering die genetisch bestaat, de opvoeding en de daaruit voortkomende conditionerende werkingen, de maatschappij waarin je gebonden bent en waardoor je eveneens in je mogelijkheden maar ook in je denken wordt beperkt. Deze dingen bestaan: dat weten wij allemaal.

Als ik lichamen besta, dan belichaam ik ook een aantal stoffelijke eigenschappen. Deze behoeven niet te stroken met hetgeen ik geestelijk ben. Wel is er over het algemeen een overeenkomst tussen de voornaamste wens van het geestelijk "ik" tot erkennen en één of meer lichamelijke eigenschappen die u bezit. Het lichaam is dus een voertuig. Het ego kan niet worden afgemeten naar wat je menselijk lichamen bent. Het kan slechts worden afgemeten naar de samenhangen met het geheel, die je voor jezelf beseft en waaraan je geestelijk en stoffelijk uitdrukking weet te geven. Hier zullen veel mensen zeggen: is de stof zelf dan niet de begoocheling? Ik geloof niet, dat dit juist is.

Er zijn bepaalde beelden die wij drogbeelden noemen, omdat ze ergens niet werkelijk zijn. Er zijn schilders, die heel kunstig in een muur een deur kunnen schilderen zo werkelijk, dat je die open zou willen maken. Maar als je het herkent voor wat het is, dan is het een kunstwerk. Je vergissing ontstaat, als je denkt dat het een deur is omdat het eruit ziet als een deur. En dat is waarmee wij te maken hebben. Wij zien iets en denken dat het een deur is. Het is slechts een kunstwerk. Of wij zien iets waarvan wij denken dat het een kunstwerk is - b.v. een mooie vlieg

- en dan begint het dier te zoemen en zijn wij zeer gekrenkt dat wij het anders hadden gedacht. In je stoffelijk denken en in je stoffelijk leven reageer je vaak volgens verwachtingen en niet volgens de feiten. Wij worden steeds geconfronteerd met het onverwachte. Het onverwachte is datgene waarop wij lichamen alleen na ervaring kunnen reageren (lichamelijk is ook verstandelijk). Maar als wij eenmaal kennis hebben van een mogelijkheid, dan moeten wij die mogelijkheid overal veronderstellen.

Een mens, die in een maatschappij leeft of zelfs in een kleinere gemeenschap, is geneigd een aantal dingen zonder meer als vaststaand aan te nemen. Of die aanname redelijk is, interesseert hem eigenlijk niet. Ze is gewoon deel van die gemeenschap en daardoor voor hem beslissend. Maar op het ogenblik, dat hijzelf met die veronderstelling wordt geconfronteerd in een feitelijke situatie, blijkt ze niet te kloppen. Als die mens nu zegt: dit is door God of door andere machten verkeerd bepaald, dan vergroot hij maya, het subjectivisme en ook voor een deel het zelfbedrog. Indien hij echter zegt: als de dingen anders gaan dan ik had verwacht, is dit tenminste mede te wijten aan het feit dat ik geen rekening heb gehouden met andere, mij bekende mogelijkheden, dan verwijst hij alles naar zichzelf. Hierdoor komt hij tot het besef: het is niet de wereld die mij bepaalt, maar het is mijn reactie op de wereld die bepaalt. Daarmee overwint hij dan een groot gedeelte van zijn begoocheling.

Je kunt als mens op aarde niet leven zonder enige mate van subjectiviteit. Absoluut objectief denken en leven is onmogelijk in de stof voor zover ik weet. Ook geestelijk is een absoluut objectivisme mijns inziens moeilijk te bereiken, tenzij je in de hoogste sferen bent. Maar je kunt wel het subjectieve als zodanig erkennen. Dan wordt het een aanvulling van het onbekende. Maar probeer nimmer het geheel te vertegenwoordigen, dit is zeer belangrijk.

Ik wil hier nog enkele opmerkingen maken in deze inleiding waarover u nog eens kunt nadenken. Ik stel:

1. Elk geloof is een subjectieve benadering van een waarheid waardoor elke poging om deze subjectieve benadering als objectieve waarde te stellen moet leiden tot een toenemend zelfbedrog en een vervreemding van de werkelijkheid voor zover die in deze godsdienst ligt.
2. Elk systeem, dat met mensen wil werken zonder te beseffen wat mensen zijn, gaat aan zichzelf te gronde. Daarom is het beter te beseffen wat mensen zijn en hoe en waarom zij zo reageren dan een systeem te volgen waarvan u aanneemt dat het juist is. Want door het systeem zult u steeds in dwangsituaties komen en worden genoopt tot een voortdurend afwijzen van de wereld rond u. Door het leven en meteen erkennen van wat mensen zijn wordt u sterker geconfronteerd met uzelf en met de feitelijke reacties om u heen. Zo zult u door de vele subjectieve reacties een gemiddeld beeld krijgen dat toch de objectiviteit van het leven benadert.
3. Niets is belangrijk, omdat alles belangrijk is. Het is een fout die vele mensen maken als zij zeggen: "ik ben niet belangrijk: ik moet mijzelf wegcijferen voor anderen". Of: "Die anderen zijn niet belangrijk, want het ideaal moet gediend worden" - ook als zij eigenlijk zichzelf daarmee bedoelen. Als wij dat zeggen, gaan wij een belangrijkheid creëren. Belangrijkheid is gelegen in het bestaan van de objectieve waarde die "ik" heet en van alle objectieve waarden die rond dat "ik" aanwezig zijn. Dat is belangrijkheid, maar die is niet constateerbaar.

Wij kunnen namelijk slechts uitgaan van het feit dat onze reacties voor ons belangrijk zijn, maar wij kunnen nimmer bepalen in hoeverre ze van betekenis zullen zijn voor anderen. Daarom is het belangrijk dat wij in onze reacties uitgaan van hetgeen wij zelf als harmonisch en juist ervaren en ons niet laten kwelen door een schuldbeustzijn, als buiten ons daardoor andere gevolgen ontstaan dan wij aannamen. Wij zijn daarvoor niet aansprakelijk. Wel dienen wij daaruit te leren dat in relatie met de buitenwereld onze reactie, die wij goed noemden, bepaalde tekorten (fouten) vertoont. Dit bepaalt dan ons verder reageren. Bewustwording is ontwikkeling. Ontwikkeling is uitbreiding en intensifiëring. Wij kunnen nooit de wereld ontwikkelen. De objectieve wereld bestaat. Hoe weten wij niet. Op welke wijze, dat kunnen wij slechts ten dele vermoeden. Wij echter ontwikkelen ons op het ogenblik, dat wij onze dromen vervangen door erkenning van waarheid. Waarheid is al datgene wat zich bewijsbaar voor ons herhaalt: het feit, niet de stelling die ermee verbonden is. Waarheid is voor ons alleen datgene wat wij bij voortdurend kunnen terugvinden en beleven. Alles wat slechts eenmaal voorkomt,

kan door ons verkeerd geïnterpreteerd zijn. Wij mogen dus ook in onze benadering van de werkelijkheid en in onze benadering van ons ego tot op zekere hoogte de wetenschappelijke traditie aanhouden. Alleen die dingen zijn onomstotelijk waar en deel van het "ik" of van de wereld die zich bij herhaling manifesteren waarbij niet de verklaring waar is maar het feit.

Levend uit al datgene wat je als waarheid voortdurend kunt erkennen en voor jezelf bewijzen, kom je tot de werkelijkheid. Maya wordt achtergelaten en de Boeddha begint zijn zwerftocht langs de Meesters. Als hij vele Meesters heeft gehad, zal hij zelfs de eenzijdigheden, die daarin zijn gelegen, achterlaten om te zeggen: "Ik kan slechts één zijn met het Al, indien ik alle deeluiting die ik tot nu toe heb gekend verwerp en slechts de essentie van waarheid, die ik daarin heb gevonden, voor mij blijf bewaren."

Op dat ogenblik is er een stilte, die onaantastbaar is geworden voor welke wereld of sfeer dan ook. Het is in die stilte dat het functioneren van de totaliteit wordt beseft. Het is het functioneren van deze werkelijkheid waaruit het "ik" kan terugkeren in werelden die voor anderen subjectief zijn. Maar wie de werkelijkheid kent, zal de reden van de subjectiviteit erkennen en daardoor een benadering van de werkelijkheid ook voor hem mogelijk maken.

DISCUSSIE

❖ *Het behoren tot een kerk, een partij enz. lijkt mij een remming voor het eigen zijn, de eigen ontwikkeling. Maar ik voel wel dat het verwerpen van stellingen e.d. fout is.*

Laat ons beginnen bij het begin. Het behoren tot een partij, een kerk e.d. heeft op zich niet verkeerd te zijn. Net zo min als het verkeerd is voor iemand, die niet op eigen benen kan staan om op krukken te lopen, in een wagentje te zitten of desnoods een wandelstok te gebruiken. Wij moeten niet vergeten dat de stellingen (de dogma's van kerken en partijen) in feite worden geboren uit de behoefte van de mens om een houvast te vinden, een vaste ordening. De mens voelt zich namelijk niet in staat om steeds op eigen kracht beslissingen te nemen en zijn gedrag juist te handhaven onafhankelijk van anderen. Het is dus begrijpelijk, dat al die dingen een rol kunnen spelen.

Maar laat ons ook eerlijk zijn, wat zijn schapen? Dat zijn dieren die onderling wel eens gemeen kunnen zijn, maar die als symbool van zachtmoedigheid ons voor ogen worden gesteld (zoals de vredesduiven die ontzettend goed kunnen vechten). Deze schapen hebben de neiging om zonder nadenken achter de leider aan te lopen. Men spreekt dan ook over schapen hoeden: het hoeden der gelovigen. Dat scheelt dus niet veel. Men spreekt over het meeslepen van de massa: eenzelfde soort verschijnsel. Het nare is alleen, dat de lamme de blinde zou moeten leiden, maar dat het meestal de blinde is die vooropgaat en zegt waar je naartoe moet gaan. Verwerpen kun je die dingen (de kerk, de partij e.d.) dus niet. Nu zegt u: verwerpen in de zin van stellingen verwerpen dat lijkt mij ook niet juist. Ik geloof, dat u kennis kunt nemen van de denkwijze van een ander zonder dat u daardoor ook maar iets meer maya ervaart. Want het erkennen van wat in het leven van een ander belangrijk is - ook als dit voor de totaliteit erg subjectief is - maakt u duidelijk hoe uw wereld functioneert. En als u begrijpt dat het een motivering is zonder dat de stelling op zich juist hoeft te zijn, dan krijgt u meer begrip voor de reacties van uw medemensen en als zodanig, meen ik ook, een juister begrip voor de geestelijke en andere mogelijkheden die er in feite zijn. In zoverre kan ik het wel met u eens zijn. Maar aan de andere kant heb ik toch ook wel een paar bezwaren.

Het aanhoren van de stellingen van anderen, dus het kennismaken daarvan, acht ik juist. Maar in vele gevallen betekent dit, dat anderen u aan een vorm van indoctrinatie onderwerpen. Daar waar dit gebeurt, moet u wel heel vast in uw schoenen staan en een heel groot werkelijkheidsbesef hebben om u daartegen te kunnen verzetten. Ik spreek nu niet over degenen, die tenminste adeptus minor zijn. Zij kunnen dat wel, maar de gewone mens niet. Daarom is het beter dat u zich niet te zeer onderwerpt aan de pressie, aan de propaganda van anderen. Dit kunt u in het dagelijkse leven niet helemaal vermijden. Om u een voorbeeld te geven:

Op het ogenblik, dat de VVD in de regering komt en de dienst gaat uitmaken, veranderen uw radio- en TV-programma's van teneur. Ook in de dagbladen zullen de hoofdartikelen wel enigszins anders luiden, al is het maar in een wat andere formulering voor hetzelfde. Dat wil

dus zeggen, dat u in de samenleving waarin u leeft voortdurend wordt geïndoctrineerd. Als u dit beseft is er al iets gewonnen. Maar eerst als u in staat bent om te beseffen waarom deze indoctrinatie plaatsvindt, bent u misschien ook nog in staat om achter de eenzijdige voorlichting alle feiten te vermoeden. Dat betekent, dat u zich nooit helemaal kunt ontdoen van een opgedrongen eenzijdigheid en daarom ook niet van een opgedrongen subjectieve benadering van b.v. het wereldgebeuren. Hetzelfde geldt voor de godsdienst. Het is heel wonderlijk in uw land. Zodra iets godsdienstig is, zodra het een kerkgenootschap is, dan mag het, is het aanvaardbaar. Waarom? Omdat men kennelijk bang is elke dogmatische stelling - hoe zonderling of hoe wreed ze ook mag zijn - aan te vallen. Dat is ook weer begrijpelijk, want valt men enkele groepen aan, dan zou men ze allemaal kunnen aanvallen. U gehele maatschappij is - of u het nu weet of niet - nog steeds op een kerkelijke visie gebouwd.

U socialisme is reformatorisch. Dat wil zeggen dat u daarin de gebruiken terugvindt van de gereformeerde en hervormde kerkgenootschappen. Dit komt zelfs tot uiting in de manier waarop uw politieke leiders tot u plegen te spreken. Als u zich dit gaat realiseren, dan beseft u: een godsdienst mag ik niet aanvallen. Maar dat betekent niet, dat een godsdienst om deze reden een mate van juistheid bezit. In feite betekent het alleen maar dat de mens vrij moet zijn, zijn God te vereren zoals hij dat zelf wil. Maar dan moet hij die vrijheid ook hebben buiten een erkend kerkgenootschap: en dat vergeet men wel even. Een mens, die tot een kerkgenootschap behoort, verbindt zich om geen kritiek te hebben op bepaalde geloofspunten. Als u tot een kerkgenootschap behoort, dan realiseert u zich dat waarschijnlijk niet, vooral omdat dergelijke groepen in bepaalde gevallen de hand enigszins lichten t.a.v. zelfstandig denkende mensen. Maar op het ogenblik, dat u de grondstellingen van uw kerkgenootschap - om welke, reden dan ook - niet volledig aanvaardt, speelt u komedie als u daartoe blijft behoren. Dat betekent dat, als u zich ondanks uw afwijkende gedachtegang een goed katholiek, protestant of iets anders noemt, u gelijktijdig uzelf en de wereld misleidt.

Consequent zijn is voor een mens moeilijk. Kennis nemen van hetgeen een ander aan geloof, aan overtuiging heeft, is aanvaardbaar, het is zelfs goed. Maar alleen, indien wij daartegenover ons eigen vrije denken behouden en ons niet op enigerlei wijze door wat voor argumenten dan ook laten afhouden van onze zelfstandige overweging, onze zelfstandige benadering en ons zoeken naar een waarheid, die verborgen moet liggen achter het rookgordijn van geloofsstellingen en politieke axioma's. Uw wereld is in feite gebaseerd op misleiding. Daarom zou men haar met weinig moeite maya kunnen noemen. Dat wil niet zeggen dat uw wereld slecht is. Uw onderlinge verhoudingen zijn gebaseerd op "doen alsof". Maar veel mensen menen, dat "doen alsof" werkelijkheid is. Op het ogenblik, dat je die fout maakt, schouw je in een zodanige reeks subjectieve belevingen dat het vraagwaardig is, of je in één leven zelfs maar één enkel feit werkelijkheid zult ontdekken. Een voorbeeld: Iemand werkt, dat wil zeggen hij is werknemer. Zodra er toezicht is, werkt hij ijverig. Op grond hiervan wenst hij dat hij als een ijverig werknemer wordt gewaardeerd, ook als hij niets doet zodra er geen toezicht is. Deze mens beschouwt zichzelf als een noeste arbeider, terwijl hij eigenlijk, als je het goed bekijkt, eerder een soort parasiet is op de werkkraft van anderen. Indien hij beseft wat hij doet, behoeft hij nog niet anders te zijn, maar hij moet wel aanvaarden dat hij in wezen dit of dat is. Door die aanvaarding alleen komt hij dicht bij de realiteit te staan. Ik weet, dat hoffelijkheid en beleefdheid (overigens zaken die langzamerhand aan het uitsterven zijn, heb ik mij laten vertellen) een rol speelden in de menselijke samenleving. Als wij nu van elkaar weten dat het niets betekent als wij elkaar met liefkozende kreten en "o, wat ben ik blij dat ik je zie" tegemoet snellen en wij een proef nemen om te zien in hoeverre dat echt is, dan is het niet erg. Het is een vernisje, een komedietje dat we opvoeren. Maar op het ogenblik, dat we dat serieus nemen, zal de reactie van anderen een grote ontgoocheling voor ons zijn, als het erop aan komt. Op dat moment zou men de werkelijkheid onder ogen moeten kunnen zien. Ik zou deze beantwoording willen besluiten met de volgende opmerking: Kennis nemen van alle dingen is goed zolang wij ons daarbij voortdurend baseren op de voor ons kenbare feiten en de voor ons aanvaardbare geestelijke waarden. Slechts daar waar wij een innerlijke harmonie voortdurend geuit willen zien in de feiten van de wereld - ongeacht wat anderen zeggen of denken - zullen wij tot een juiste waardering, komen van hetgeen er in de wereld rond ons wordt verteld, aangenomen en gedaan. Doordringen tot het wezenlijke der dingen betekent ook doordringen tot de essentie van het zijnde zelf.

❖ *Kan het ego niet een manifestatie van de kosmos zijn? Hoe is de relatie van het ego met Nirwana? Of is in die situatie de relativiteit opgeheven?*

In het Nirwana hebben wij geen subjectiviteit. Relativiteit, de uitdrukking van verhoudingen blijft echter bestaan. Dat is een vergissing, die ook veel mensen maken. Het ego ontstaat ergens in de kosmos. Hoe weten wij niet en willen wij ook niet definiëren. Belangrijk is, dat dit ego zichzelf ontwikkelt. Het verkrijgt een bewustzijn door een voortdurende vergelijking van datgene wat buiten het "ik" bestaat met de reacties die het "ik" daarop vertoont. Anders gezegd: subjectiviteit blijft bestaan zolang wij worden geconfronteerd met enkele verschijnselen. Eerst op het ogenblik, dat wij alle verschijnselen gelijktijdig kunnen ervaren of zelfs maar kunnen overzien, dan zien wij het evenwicht dat in de totaliteit bestaat. Daarom is onze ervaring subjectief, omdat niet de beoordeling van enkele indrukken, maar de beleving van het geheel voor ons bestaan van belang wordt. Dan kunnen wij niet meer zeggen: dit is slecht en dat is goed. Wij kunnen dan alleen zeggen: dit is evenwicht. Dat daarbij de relatie tussen het "ik" en het andere blijft bestaan is m.i. zonder meer duidelijk. Het ego heeft zich dus gevormd. Het is - ik heb het al gezegd - zo persoonlijk, zo ondupliceerbaar als een vingerafdruk. Dat er twee gelijke voorkomen is misschien denkbaar, maar niet waarschijnlijk. Dit ego nu heeft in dit geheel zijn eigen functie. Dit ego is voor anderen goed of kwaad, het is licht of misschien iets wat tussen die anderen en het licht staat. Die waarde blijft bestaan totdat die anderen eveneens het totale evenwicht gaan overzien en niet meer door enkele factoren worden beïnvloed. De relatie blijft dus bestaan. De waardering voor dit ego in de omgeving kan relatief worden bepaald, maar het "ik" zelf is er niet aan onderworpen. Nirwana is de toestand van vrede en van rust. De meeste mensen stellen zich dat voor als een afwezigheid van alle dingen. Als wij het omdraaien en zouden zeggen: Nirwana is de toestand waarin alles gelijktijdig voor het "ik" kenbaar bestaat, dan hebben we in plaats van vrede, zoals mensen dat zien (hutje op de hei en het onaangename ver weg) te maken gekregen met het kosmisch evenwicht. We zeggen dan: Nirwana is de persoonlijke beleving van een kosmisch evenwicht waardoor het geheel der kosmische verschijnselen als een eenheid kan worden beseft en beleefd zonder dat het "ik" een tegenstelling tussen zich en die totaliteit ervaart. Maar het ego blijft functioneren binnen het geheel en het zal voor alle delen, die nog niet de totaliteit beseffen wel degelijk nog een subjectieve waarde of invloed kunnen bezitten.

❖ *Werkt een ego altijd individueel? Kan het niet van trillingsgetal veranderen en met een ander ego maar, meetrillen totdat die twee een twee-eenheid worden?*

Dit is een vraag die wij heel veel krijgen en die misschien in dit verband juist heel belangrijk kan zijn. De gedachte dat de twee-eenheid een uitblussing van de eenheden betekent om met de tweeheid een nieuw geheel te vormen is onjuist. Dat is begoocheling. Het is subjectiviteit. Wat er in feite gebeurt is dit: Tussen twee of wat dat betreft meer entiteiten kan er een evenwicht ontstaan. Door dit evenwicht vullen zij elkaar aan met hun eigenschappen. Zij blijven zichzelf, maar zij geven elkaar datgene waaraan de andere misschien een tekort heeft. Het eindresultaat is, dat deze twee-eenheid zich naar buiten toe niet als een eenheid manifesteert, maar er blijven altijd twee in de twee-eenheid. Zij worden dus niet één waarbij de tweeheid vervalt.

❖ *Ik wilde nog even doorgaan met die maya-toestand. Het is voor veel mensen - waaronder ik mij ook reken - nogal moeilijk in het leven om de subjectiviteit van objectiviteit te scheiden. Want als je bij mensen te rade gaat, dan weet je ook niet of zij nu subjectieve of objectieve gedachten hebben. Het lijkt mij, dat er maar één is die objectief is, en dat is God. Kunt u ons aangeven waarom dat zo moeizaam verloopt?*

Omdat men als mens tracht de objectiviteit te vinden als een uitdrukking. Maar objectiviteit kan menselijk of wat dat betreft in de geest niet in feite worden gemanifesteerd vanuit één persoonlijkheid, omdat elke persoonlijkheid alleen door zijn existentie en zijn bijzondere kwaliteiten zich in zijn uiting manifesteert tegenover een ander deel van het geheel. Als zodanig zal slechts een bepaald deel van het geheel subjectief zijn. Dat wil zeggen, dat niemand objectief is – ook ik niet, ook u niet - maar dat onze subjectiviteit een aanduiding kan zijn van een objectieve waarde, omdat wij haar a.h.w. in tegenlicht zetten. Licht namelijk, ook als het van een bepaalde kleur is, kan worden beschouwd als een deeltrilling. Het is geen totaliteit. Wanneer ik mijn licht laat schijnen, dan is dat het licht van mijn persoonlijkheid. Het heeft een bepaalde vibratie, een bepaalde kleur. Als ik nu zonder meer tegenover een ander sta, ben ik dus altijd subjectief, want ik ben mijzelf. Maar als ik achter de waarde ga staan die de ander wil erkennen, dan ontstaat er een soort tegenlicht. De omtrek van de objectieve werkelijkheid wordt zichtbaar en dan moet het ego van de ander, degene dus die de vraag stelt b.v., door zijn denken, door zijn trilling komen tot een invallen van die omtrek en tot de

erkenning van een objectieve werkelijkheid, die dan nog moet worden gezien in samenhang met de totaliteit wil het geheel objectief kenbaar zijn. Wij kunnen objectiviteit dus wel benaderen, maar niet door hetgeen een ander zegt. Dit klinkt erg vreemd, maar het is waar.

Wanneer iemand zijn mening weergeeft, laat hij bepaalde dingen weg. Dat valt u wel op, als u erop let. Datgene wat hij weglaat en dat u herkent, is eigenlijk het tegenlicht. Hier ligt een gebied waarin de objectiviteit kan worden benaderd. Door de weglatingen definieert de ander zijn zienswijze, de betekenis daarvan en ook de mate van subjectiviteit, terwijl u uw visie, stellend tegenover juist die weglatingen, gaat zien en constateert: hé, dat is een bepaalde vorm. Er zijn dingen waarover wij het eens zijn, die hij buiten beschouwing laat. Er zijn dingen waar wij diametraal tegenover staan, die hij buiten beschouwing laat, maar er zijn ook dingen (punten) die hij niet zegt, ofschoon dat nodig zou zijn voor een objectief antwoord. Dat moet samenhangen met iets wat voor hem zo werkelijk is dat hij daar bang voor is. En dan gaan wij kijken welke delen in dat antwoord wij zelf verwerpen zonder ermee te willen werken en zonder daarop verder te willen ingaan. Als wij dat namelijk doen, dan ontdekken wij waarvoor wij bang zijn. Voeg die beide bij elkaar en u heeft althans een grof beeld van een mogelijk objectief geheel. Dit is - dat wil ik ook erbij zeggen - vooral dan bereikbaar, wanneer het niet gaat om enkele denkbeelden of zelfs beperkte groepsdenkbeelden maar om totaalvoorstellingen. U zegt: God is objectief. Is God werkelijk objectief? Wij weten het niet. Wij weten niet, of God object is. Wij weten alleen dit: voor ons is God alomvattend: en alomvattendheid benadert vanuit ons besef absolute objectiviteit. Daarom durven wij dat stellen. Maar of wij dat terecht stellen, weten wij niet. Daarnaast beseffen wij hopelijk toch wel goed dat elk beeld, dat wij ons van God maken een subjectief beeld is, want het is geen beeld waarin alle godsvoorstellingen kunnen samenvloeien. Het is een specifieke voorstelling van onszelf. Ik heb eens iemand, die tamelijk hoog staat gevraagd. Hoe moet ik aan God denken? Wanneer bemerk ik hoeveel verschillende beelden er van Hem in omloop zijn? Toen zei mijn vriend (ik vertaal het in stoffelijke woorden: hij projecteerde het in een beeld): "Kijk naar een wolkenhemel. Voortdurend tonen de wolken andere gestalten. Hun beweging echter accentueert alleen maar het bestaan van een dampkring. De dampkring is God. De wolken zijn onze voorstellen ervan en die verwaaien met de wind van de tijd." Daar heeft u de godsvoorstelling van een ander. Die kan ergens wel waar zijn voor een bepaalde tijd en voor die mens, maar ze kan nooit de werkelijkheid van God weergeven. Ze is een poging om een fenomeen te omschrijven dat in wezen alleen kan plaatsvinden binnen het geheel van de goddelijke werkelijkheid. Het is de Goddelijke werkelijkheid die God is, nimmer het verschijnsel.

❖ *U heeft gezegd: als je de werkelijkheid wilt leren benaderen, dan kom je het tegen als iets waarvoor je bang moet zijn.....?*

Dat heb ik niet gesteld. Ik heb gesteld dat vele mensen voor de werkelijkheid bang zijn. Dat is ook begrijpelijk. Een mens heeft de behoefte zijn eigen betekenis te overschatten. Gelijktijdig heeft hij er behoefte aan de gevolgen van sommige van zijn daden te hoog te waarderen en andere te laag. Op deze manier maakt hij voor zichzelf zijn ego acceptabel in de uiting waarin hij dit ego kent. Maar in de werkelijkheid bestaan die dingen niet. Daar schiet je eerder tekort dan dat je veel voor anderen doet. Dat is voor de meeste mensen niet erg prettig. Ze zijn er bang voor. De werkelijkheid is bovendien ook een wetmatigheid waaraan je niet kunt ontkomen. Er is misschien een genade die harmonie of disharmonie kan betekenen, maar er is geen genade die de keten van oorzaak en gevolg verbreekt. Ook daarvoor is de mens bang, want vaak heeft hij het gevoel dat hij aan de gevolgen wil ontsnappen van wat hij zelf tot stand heeft gebracht. Ook in het normale dagelijkse leven zien wij dat er ervaringen zijn die niet prettig zijn. En wat doen wij? Wij verdringen ze in het onderbewustzijn. Laten wij b.v. deze kwestie eens nemen: een meisje heeft een man of een man heeft een meisje. Dus in de periode dat er alleen nog sprake is van illusies. Men heeft enorme verwachtingen gehad. Men heeft zichzelf gezien als de belangrijkste persoon voor de ander en men heeft de ander gezien als de directe aanvulling van het eigen wezen. En nu, midden in die illusie, blijkt ineens dat men het mis heeft gehad. Dan zeggen beiden niet: ik heb kennelijk verkeerd gereageerd, maar de normale reactie is: alle mannen of alle vrouwen deugen niet. Met andere woorden: je handhaaft je eigen illusie omdat ze je dierbaar is, maar daardoor verdring je het gebeuren.

Hetzelfde is het met de kampen. Als we b.v. de kampsyndromen beschouwen, die nog steeds voorkomen, dan denkt men: dat is het lijden dat die mensen hebben ondergaan dat de oorzaak ervan is. Neen. Het werkelijke syndroom komt niet voort uit het lijden dat men heeft

ondergaan, maar uit het feit dat men zelf heeft bijgedragen tot het lijden van anderen op een wijze, die men nu niet meer kan aanvaarden. Hierdoor verdringt men een deel van zijn ervaringen en komt zo tot een haatprojectie waarmee alle haat en verachting, die men in feite voor zichzelf koestert, moet worden ontladen op anderen. Als nu blijkt, dat die ontlading niet goed mogelijk of niet evenwichtig mogelijk is, dan ontstaat er frustratie. Deze frustratie slaat terug op het totale evenwicht van het zenuwstelsel. En dit is eigenlijk het kampsyndroom. Als we het zo gaan beschouwen, dan zien we al heel gauw dat wij wegvlugten voor de dingen juist omdat wij onze illusies omtrent onszelf of omtrent een ander willen handhaven.

❖ *Waarom zouden wij dat doen? Is daarvoor een zinvolle reden te geven?*

Ja, daarvoor is een zinvolle reden te geven. Die heb ik ook genoemd in mijn inleiding. Ik heb namelijk duidelijk gesteld, dat men zichzelf wil handhaven in een voorstelling waarin men voor zichzelf aanvaardbaar blijft en ook de relatie tussen het "ik" en de wereld een aanvaardbaarheid van eigen "ik" en eigen daden inhoudt. Ik heb het met enigszins andere woorden gesteld, maar hierop komt het wel neer. Dat betekent dus eenvoudig, dat de doorsnee-mens niet de morele moed heeft - daar lijkt het wel een beetje op - om zichzelf te zien zoals hij is, laat staan dat men de moed heeft de consequenties te trekken uit hetgeen men beseft te zijn tegenover de wereld. Dit leidt tot een voortdurend zelfbedrog, een verdringing van bepaalde facetten van de eigen persoonlijkheid zowel als van het leven, een wegdringen van belevingen die niet passen in het beeld van het "ik" of van het leven om zo te komen tot een zelfhandhaving. Er is eens gezegd door een psychiater, een volgeling van Freud: "vele mensen moeten zichzelf bedriegen om niet zichzelf en de beheersing over zichzelf geheel te verliezen." Hier sta je heel dicht bij de werkelijkheid. Want de mens droomt altijd van betere zaken dan hij ooit kan waarmaken. Maar het is in zijn droom dat hij zijn bestaansrechtvaardiging vindt. En als hij bovendien nog gelooft in een God die al het kwade zal bestraffen en al het goede belonen, dan wil de mens het kwade helemaal niet erkennen, of als het wordt erkend, zal hij het miniseren. Als dat dan ook niet gaat, dan wil deze mens tenminste dan toch te biecht gaan. Geloof hij en heeft een kerk gelegenheid tot biechten, dan doet hij dat. Anders gaat hij wel naar een psychiater - wat kostbaarder is - maar overigens hetzelfde effect vertoont. Hier ziet u dus zuiver dat de mens probeert zichzelf te handhaven in een wereldbeeld dat - gezien de feiten - niet reëel is. Maar als hij dat valse beeld prijsgeeft, wat heeft hij dan nog om voor te leven? Zijn gehele visie op de zinvolle betekenis van het leven is juist gelegen in zijn illusies. Eerst als hij die illusies een beetje verliest en zo een objectievere benadering van zichzelf en de werkelijkheid kan aanvaarden, is het mogelijk dat hij ook alle verdrongen angsten en verdrongen begrippen naar voren haalt en in plaats van te pogen om eenzijdig weg te vluchten voor een deel van de werkelijkheid, gaat proberen een eigen weg te bepalen binnen die werkelijkheid.

❖ *Als de schepping in een bepaald deel automatisch zou zijn geweest - zo wordt er gezegd - en de mens is verleid, dan is daardoor deze toestand gekomen. Maar dat moet volgens mij toch een bepaalde reden hebben gehad enz. enz. enz..*

Dat is toch heel begrijpelijk! Luister goed. Als de mens gelooft in een God en hij gelooft dat die God goed is, dan kan hij niet geloven in de wereld waarin hij bestaat. Maar zijn geloof in die God is het geloof in zijn uitverkoren zijn, in zijn verheven worden boven het andere. Hij kan die God dus niet verloochenen. Dus dan moet er een fout zijn. Die fout kan hij zelf niet gemaakt hebben, maar wel zijn voorvader, dus Adam. Maar deze was in de tijd dat dit geloof ontstond de eerste man, de primus inter pares. Hij was de vader van het gezin, de heerser, om niet te zeggen de huiselijke dictator waarbij de vrouw hoogstens een welwillende maar toch niet al bepalende tweede rol mocht spelen. Daarom kon men niet de man als eerste schuldige aanwijzen en dus moest het de vrouw zijn, Eva. Maar Eva zonder meer was ook niet helemaal aanvaardbaar, tenzij er een macht zou zijn die zou trachten God te bestrijden. Daarvoor kon men de mens echter niet helemaal aansprakelijk stellen, dus moest er een duivel zijn. Die duivel moest een gedaante hebben waarvoor de meeste mensen bang zijn, daarom verscheen hij in de gedaante van een slang. Maar de slang staat te dicht bij de werkelijkheid. Dus moest het een slang met pootjes zijn, een soort super duizendpoot. Dit is iets wat irreëel is, wat nu niet meer bestaat en wat ons bovendien nog de kans geeft om ons verheven te voelen boven de slang, want wij hebben voeten en zij is sindsdien gedoemd om op haar buik voort te kruipen. Hier heeft u de hele rationalisatie bij elkaar. Het is een poging van de mens om ondanks de feiten, die hij voortdurend beleeft, zichzelf dicht bij het paradijs te wanen en voor zich een weg open te houden naar een denkbeeldig paradijs waardoor hij kan ontvluchten

aan hetgeen er op aarde gebeurt. Alle hiernamaalsverhalen hebben hetzelfde aspect: er is een goddelijke rechtvaardigheid, want de mens ziet dat de wereld niet rechtvaardig is volgens menselijke opvattingen. En als de mens zijn vijanden niet kan verslaan, dan moet iemand dat toch doen. Dus zal God hem later wreken door zijn vijanden naar de hel te bannen. Hijzelf vindt dat hij veel tekort komt, dus wil hij een hemel hebben. En of dat nu een hemel wordt zoals de hadjis zich die dromen: een schitterende oase vol superschone dames wier naam aan de walletjes herinnert en rivieren met kostelijke dranken, wij zien hieraan dat de mens probeert te dromen van een wereld die hij zou willen hebben, maar die hij nooit kan krijgen. Hierdoor vindt de mens de moed om te verdragen wat hij moet verdragen, omdat hij verwacht te krijgen wat hij op aarde: nooit zou kunnen vinden. Deze neiging bestaat overal in de wereld. Als wij kennismaken niet b.v. de marxistische ontwikkelingen van deze tijd, dan horen wij niet dat het nu beter zal worden, maar .... als wij juist handelen, zal het beter worden voor de komende geslachten. Met andere woorden: alles wat wij opofferen is zinvol. Alle onrecht zal worden gewroken niet nu, maar later als wij dood zijn, zodat niemand van ons hoeft te eisen dat er nu iets kenbaar wordt. Het is gewoon een ontvluchtingverschijnsel. Nu zegt u: maar waarom leren ze dat dan zo?

Waarom heeft de mens het onbekende de gedaante van goden gegeven, denkt u? Was het niet, omdat hij door de bliksem Zeus te noemen of de donder Thor zijn angst voor het onbekende kon omzetten in een relatie met het onbekende? Was het niet een mogelijkheid om een relatie met de zomer te vinden, wanneer hij een feest vierde voor Baldur? In al deze gevallen heeft men een onbekende een gezicht gegeven en eigenschappen toegeschreven om zo voor zich het verschijnsel aanvaardbaar te maken en in zichzelf misschien ook nog de illusie van zekerheid of de nog grotere illusie van een mogelijke winst te kunnen krijgen te handhaven. Een mens probeert altijd het onverdraaglijke draaglijk te maken door te dromen over het onmogelijke als een werkelijkheid, die hij niet beleeft, maar die hij eens zeker weet te zullen beleven.

❖ *Maar heeft de mens niet juist de confrontatie met de onzekerheid nodig om tot bewustzijnsverruiming te komen?*

Juist omdat de mens zijn geloof heeft en toch met de tijd wordt geconfronteerd, is hij zelden volledig zeker. Iemand heeft eens gezegd: "zij, die het luidruchtigst een bepaalde leer verkondigen, zijn degenen die er het minst in geloven." Men wordt geconfronteerd met de werkelijkheid. Nu geeft een leersysteem de volgende voordelen:

- a. je kunt de zaak maskeren, je hoeft het dus niet toe te geven.
- b. je kunt jezelf altijd nog weer illusies scheppen op grond van geloof, leer of systeem waardoor het toch anders zal komen. Hierdoor wordt de schok van de confrontatie met de werkelijkheid aanmerkelijk verlicht.

De grote moeilijkheid bij dit alles is dat de meeste mensen uit de schok, die dan toch ontstaat - al is hij verlicht - daaruit niet de consequentie trekken: ik heb kennelijk verkeerd geloofd of verkeerd gedacht. Doen zij dit wel, dan komen zij tot een confrontatie met hun eigen gedachte-inhoud. Dat betekent, dat zij hun subjectiviteit gaan beseffen en daarmee een mate van objectiviteit kunnen bereiken in de benadering van zichzelf en de wereld. En dat is bewustwording.

SLOTREDE

Wij zijn nu bezig geweest over het Ego en Maya. Ik heb zeker in mijn inleiding getracht dit onderwerp puntsgewijs te behandelen. Ieder van ons is een "ik", een samengesteld "ik". Ieder van ons bezit vele capaciteiten waarvan wij denken dat wij ze niet hebben, terwijl wij vaak bepaalde capaciteiten missen waarvan wij aannemen dat wij ze wel bezitten. Dat is wel heel duidelijk. Als je leeft als mens, dan heb je de behoefte bepaalde dingen te doen. Die behoefte wil je rationaliseren door te zeggen dat je geschikt bent om ze te doen. Maar dat is niet nodig, want de werkelijkheid zegt: als ik leef volgens de werkelijke inhoud van mijn wezen, daarbij voortdurend uitgaand van wat ik goed vind, maar ook van wat ik prettig vind (dat moet dus altijd samengaan), dan leid ik een leven, dat in harmonie is met de inhoud van mijn persoonlijkheid, maar daardoor ook harmonisch is met de werkelijkheid waarin die persoonlijkheid een enkele actieve factor vormt.

Nu zal men daartegen onmiddellijk protest aantekenen. Het goede is natuurlijk onaangenaam. Zoals menig drankje van de dokter bitter wordt gemaakt, ofschoon het niet nodig is, omdat de mensen nu eenmaal geloven dat bittere drankjes het best genezen. Het "ik" leeft echter in een wereld die echt is, ook de stoffelijke wereld is echt. De aarde is geen illusie. Mars, Venus, de zon, de maan zijn geen illusies, alleen men ziet ze niet precies zoals ze zijn. Het is een objectieve werkelijkheid. Zo zijn de sferen (de geestelijke werelden) niet precies zoals men denkt ze te beleven of te benaderen. Ook zij zijn een objectieve werkelijkheid. Zij bestaan. Ze zijn krachtverhoudingen waaraan u uw dromen pleegt te hechten, maar die zelf voortdurend en onveranderlijk bestaan, waarmee u in harmonie komt en waarin u bestaat, wanneer u uw stoffelijk vorm heeft achtergelaten. U heeft uw beelden, dromen, waarden en belevingen in overeenstemming met dat gebied waarmee u harmonisch bent. Dit zijn feiten. Daarover hoeft u niet na te denken.

U kunt zeggen: dat is mogelijk. Neem het niet als een zekerheid aan. Dat kunt u als mens niet controleren, tenzij u de geestelijke werelden binnentreedt. Die geestelijke werelden bezitten krachten, die het "ik" ook in stoffelijke vorm bezit, want u bent ook geest. Probeert u die krachten te gebruiken, dan ziet u dat er bepaalde resultaten zijn en andere resultaten uitblijven. Dat is de werkelijkheid voor u. Bepaal dan uw visie op de wereld aan de hand van datgene wat voor u mogelijk is. Zo ontkomt u aan dat grote zelfbedrog waarmee u zich een minderwaardigheid aanpraat, omdat er dingen niet slagen die niet tot uw wezenlijke mogelijkheden behoren. U voorkomt tevens een gevoel van overmatige belangrijkheid omdat u nu toevallig zekere eigenschappen bezit die u bij anderen niet constateert. Probeer in de werkelijkheid te leven.

Het "ik" in zijn gehele samenstelling behoort ergens tot de eeuwigheid. God is misschien wel volmaaktheid - wij kunnen het ons niet anders voorstellen - maar dan moet het een volmaaktheid zijn die altijd bestaat. Wij - bestaande uit God - zijn deel van de schepping en dus deel van die volmaaktheid. Maar dan kan die volmaaktheid nooit bestaan in datgene wat wij ervaren. Misschien overzien wij die zaken niet of - nog waarschijnlijker - kennen wij onszelf niet in de goddelijke tijdloze termen, maar zien wij onszelf alleen maar in het beeld van een wezen, dat door eindeloze stromen van tijd een denkbeeld achtervolgt dat nooit wordt bereikt. Wij leven in een deel van de werkelijkheid. Wij zijn een deel van de werkelijkheid. Op het ogenblik, dat wij de totaliteit en de evenwichtigheid daarvan volledig in ons kunnen aanvaarden en beleven, zullen wij ook beseffen wat wij zijn en wat de werkelijkheid is. Nu leven wij in een waan, een subjectiviteit, die misschien wat groter of wat kleiner kan zijn vergeleken bij die van een ander, maar altijd toch weer een vervreemding betekent van de werkelijkheid. Dat is goed en dat moet zo zijn, want de waarheid wordt geschapen door de leugens die elkaar bevestigen, omdat elke leugen die wordt gesproken een deel waarheid inhoudt, zelfs al lijkt ze onwaarschijnlijk. Onwaarheden hebben de neiging elkaar uit te roeien. De waarheid blijft toch. Zo leven wij in onze dromen en in onze begoochelingen. Innerlijk misschien zinloos gelovend of strevend, worden wij voortdurend geconfronteerd met andere delen van het werkelijke bestaan. Indien wij nu maar bereid zijn alles prijs te geven wat niet past bij de ervaring, dan komt er een ogenblik dat wij kunnen zeggen: wij zijn dichterbij de werkelijkheid gekomen, omdat wij steeds meer weten te bepalen wat wij zelf zijn voor de wereld en wat de wereld is voor ons. En dan komt er misschien ook een ogenblik dat wij de tijd wat meer kunnen uitschakelen, zeggend: ik ben niet wat ik vandaag ben, maar vandaag druk ik uit wat ik ben geweest en ooit zal zijn. De veelheid van alle verschijningsvormen, die tezamen mijn "ik" uitmaken in de totaliteit, vloeien altijd weer in dit moment samen. Als ik op dit moment mijzelf beseft, heb ik de eeuwigheid. Als u dat eens wilt overwegen, kunt u wellicht begrijpen hoe ik de relatie zie tussen "ik" en Maya. Hoe ze voor u is, zult u zelf moeten uitmaken. Deze raad wil ik u tenslotte toch nog geven. Wees niet bang voor de dingen in u die u verachtelijk vindt, want niets is verachtelijk. Verhef u niet op datgene wat u ziet als uw deugden, want deugden zijn slechts de bevestiging van de eigen harmonie, de waarheid die u bent en als zodanig zijn ze niets buitengewoons, maar gewoon een normale wezensuitdrukking.

Erken uzelf zoals u bent. Aanvaard uzelf zoals u bent en toets al wat u denkt omtrent de kosmos en uzelf voortdurend aan de feiten. Er zal dan een ogenblik komen dat u zegt: Ik ben maar één enkel deel in het mozaïek van de werkelijkheid en deelzijdende daarvan ervaar ik het geheel en functioneer ik bewust in het geheel volgens mijn wezen en functie.